

ouwe dibbes

Dronken mannen veranderen in kleine kereltjes als ze Ome Willem zien. **Edwin Rutten** kan het best waarderen.

'Als negenjarige vond ik het natuurlijk leuk om in de film *Sterren stralen overal* te spelen, maar de dagelijkse lunch maakte pas écht indruk. Drie bakjes, met in het midden een biefstukje, links de doperwten, rechts de piepers.

Mijn vader zei ooit: 'Als je een talent hebt, is het een schande om het te laten liggen.' Zelf was ik daar niet mee bezig: je doet het gewoon. Op diezelfde argeloze manier kwam ik in aanraking met muziek. Mijn vader draaide klassiek, mijn moeder jazz. Het wás er, juist in die bepalende jonge jaren. Eenmaal op het gymnasium begon ik met Rogier (van Otterloo, red.) een jazzbandje en werd ik na m'n eerste grammofoonplaat als zanger gevraagd bij het Metropole Orkest. Radio en televisie volgden, zo ging het. Toch koos ik na school wel voor een studie psychologie. Ik wilde niet puur en alleen jazz-zanger zijn.'

De zegen van het broodje poep

'Begin jaren zeventig zag Aart Staartjes mijn type wel zitten voor een nieuw kinderprogramma: een barse, strenge, vervelende man met tóch een heel klein hartje. Ik kende de doelgroep, want ik had zelf twee dochters van drie en zes jaar. Ome Willem, met petje en broodje poep, werd een *character*. Het zat me als een jas, mede omdat ik de jas zelf passend maakte. Na het eerste, experimentele seizoen volgden er nog vijftien, met daarbij jaarlijks 125 voorstellingen in theaters, ziekenhuizen en instellingen. De film van Ome Willem werd onverwachts een hit. De nasleep is minstens zo verbazingwekkend: per supermarktbezoek mag ik drie keer op de foto, dronken mannen aan de bar veranderen in één klap in kleine kereltjes als ze me zien. Het is een zegen. Mensen denken dat ik de herinnering aan Ome Willem vervelend vind. Integendeel. Ik vind het fantastisch om erover te praten, maar zal het onderwerp zelf nooit aansnijden: Ome Willem zit in mijn hart, maar ik heb 'm niet 'nodig'.

Met een kind op de arm en telefoon aan mijn oor schopte ik de wasmachine dicht en kookte ik glimlachend een potje: de hectiek van werk en een jong gezin vond ik lekker. De kinderen wisten niet beter. Als je vader bakker is, staat-ie ook om 4 uur al te kneden. Is hij crimineel, dan sta je elke zondagmiddag te zwaaien voor een raampje in de bajas. Belangrijk is dat je goedgehumeurd en positief bent. Bovendien heeft het soms voordelen als je vader Ome Willem is: als de kok het restaurant al wilde sluiten, ging voor ons toch nog het vuur onder de potten. Ik legde mijn dochters uit dat dit niet normaal was, maar een mooie bijkomstigheid. Er waren ook nadelen, zoals de twijfel of klasgenoten alleen voor Ome Willem naar hun verjaardagen kwamen. 'Jullie mogen altijd naar de paparette of papotheek om een andere vader te halen,' zei ik dan. Daar lachten we hard om. Ik heb mijn dochters van jongs af aan geleerd zelfstandig te zijn. Altijd geld op zak, zodat je na een feestje thuis kunt komen en niet afhankelijk bent van een of andere jongen. Eigen verantwoordelijkheid, zelf geld verdienen, onafhankelijk zijn. Van mannen in het algemeen, en ook van mij. Maar, hoe volwassen ze ook zijn, ik ga altijd uit van de gedachte 'een knuffelbeer op bed en de runderlappen op standje zes'. Immers: ook grote mevrouwen moeten thuis gewoon een dochter kunnen zijn.'

Samenlevingsrecept

'Ja, ach, ik ben gescheiden. Het heerste, zal ik maar zeggen. Uit elkaar gaan is nooit het uitgangspunt, maar het kán gebeuren – jongens en meisjes, regel het góed van tevoren. Inmiddels ben ik ruim dertig jaar met dezelfde vrouw. Ik vroeg haar in het prille begin wat 'houden van' precies betekent. Ze keek me aan en zei: 'Het welzijn van de ander op het oog hebben.' En zo is het. Probeer een ander nooit te veranderen, laat elkaar vrij, ▶

wees niet jaloers, gun de ander iets, ga niet miezemuizen en los problemen altijd op maaiveldhoogte op – oppotten zorgt voor uitbarstingen. En, o ja, heb je kritiek? Breng het naar voren als jullie het gezellig hebben, niet als er al shit is, dat levert niets op. Dit is, samengevat, mijn samenlevingsrecept. Die studie psychologie is dus toch ergens goed voor geweest. Ook toen Ome Willem stopte, trouwens. Hoewel het overgrote deel van mijn tijd in Ome Willem zat, hield ik die jaren meerdere bordjes draaiende: mijn verantwoordelijkheidsgevoel was te groot om blind op één bord te vertrouwen. Toen het stopte, stofte ik mijn psychologieboeken af en stortte me op het geven van workshops en het leiden van symposia. Dat is *serious business*. Regelmatig zag, en zie, ik dan ook mensen denken: ik heb een paar honderd euro betaald, wat doet Ome Willem hier in een pak? 'Dat denkt Ome Willem zelf ook!' Zo haal ik de kou uit de lucht en schakel direct door naar het onderwerp van die dag. En serieuze rakkers of niet, na afloop willen de meesten toch op de foto.'

Niet flodderen

'Ik heb geen verdiendwang, ik hoef niks, ik pak aan wat me leuk lijkt. Voor een vaag, niet-uitgedacht voorstel bedank ik vriendelijk. Daar heb ik geen zin in. Het leven bestaat niet uit applaus, een buiginkje en een bos bloemen, daar ligt een hele wereld achter die op orde moet zijn. En wat ik doe, moet kloppen, niet flodderen. Ik schrijf graag verhalen bij de opera's van Wagner, met of zonder opdrachtgever. Als het af is, krijgt het vanzelf wel een plek – een paar jaar geleden ontving ik een Gouden Plaat voor Wagners *Der Ring des Nibelungen*. Vervelen zal ik me nooit, er is té veel te luisteren, zien, lezen en zingen. Door die nieuwsgierigheid vernieuw ik mezelf continu en dát houdt me pittig. Af en toe geef ik les op het conservatorium en zeg ik tegen studenten: 'Wacht niet bij de telefoon, voordat je het weet sta je in de Gouden Gids bij de O van Onbegrepen

Zangeres! Zoek je eigen weg. Wees nieuwsgierig, energiek en niet-hangerig: je moet er staan. Kom je er pas bij het vierde liedje lekker in? Dan zing je die eerste drie maar op de gang. De shit van je dag mag nooit in je spel zitten. Wat heeft het publiek ermee te maken?'

Fantasieknopje

'Ik ben een ochtend-, middag-, avond- én nachtmens, gezegend met veel energie. Maar als ik in de krant lees dat een 68-jarige man met z'n fiets tegen een paaltje is geknald, dan denk ik: mag die nog naar buiten? Ik let goed op mijn houdbaarheidsdatum. Ik ben 75 en wil niet voor gek staan of ergens krampachtig aan vasthouden. Dat ik het kán, betekent niet dat ik het ook moet doen. Word ik gevraagd voor een klassiek schoolconcert of een bepaalde presentatie, dan stel ik mezelf altijd de vraag: willen de mensen dit wel? Klopt hun beeld met de werkelijkheid, of schrikken ze zich kapot als er een ouwe, dikke, kale man binnenwandelt? Ik probeer een echech voor beide partijen te voorkomen. Het moet passen. Ik ben heus weleens onzeker. Je weet nooit of de *magic* er is, of je je armen om de zaal krijgt. 'Op ieders hoofd zit een fantasieknopje,' zeg ik bij elk concert. 'Draai het maar om, dan zie je in je hoofd alles wat ik vertel en wat de muziek speelt.' Als ik alle kinderen dan op hun hoofd zie frunniken, op zoek naar die knop, denk ik: mensen, kinderen, wat is dit leuk! Sommige dingen verleer je nooit: áls je er staat, moet je 'm rechtsboven in de touwen schieten.' •

Tussen 1974 en 1989 was **Edwin Rutten** (1943) als Ome Willem de ultieme kindervriend en bracht hij pure poëzie als 'broodje poep' en 'met een papje' onuitwisbaar bij de mensen thuis. Nog altijd is Edwin creatief met taal en muziek: elke zondag is hij te horen met *Jazz in the Evening* op NPO Soul & Jazz, en met eigen vertellingen maakt hij klassieke muziek toegankelijk voor iedereen. Edwin is getrouwd met operazangeres Annett Andriesen en heeft uit zijn eerste huwelijk twee dochters.